

BLOK SAT I BLOK NASTAVA U OBRAZOVANJU ODRASLIH

Milan Matijević¹ i Diana Radovanović²

Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu¹

milan.matijevic@ufzg.hr

Prva osnovna škola u Bjelovaru²

diana.radovanovic@bj.t-com.hr

Sažetak – Postoji više razloga da se u obrazovanju mladih i odraslih organizira nastava u vidu blok sati (dvostruki nastavni sat), blok seminara ili blok nastave. Blok sat može trajati 90, 120 ili 180 minuta, a blok seminar ili blok nastava 4 do 6 klasičnih nastavnih sati ili više dana. Opredjeljenje za ovakav oblik ostvarivanja ciljeva nastave temelji se na spoznaji da se odrasli polaznici mogu duže vremena baviti istom vrstom aktivnosti te na spoznaji da je teško dnevno ozbiljno koncentrirati interes i pažnju na više različitih i nepovezanih sadržaja i aktivnosti koje se izmjenjuju svakih 45 minuta. Osnovno didaktičko i metodičko pravilo koje treba uvažavati prilikom organizacije ovog vida nastavnih aktivnosti jeste optimalna i primjerena izmjena aktivnosti polaznika i nastavnika, te nastavnih medija i metodičkih scenarija. S didaktičkog i psihološkog motrišta poželjno je svakih 20 do 30 minuta promijeniti aktivnost polaznika npr. izmjenom aktivnosti u vidu slušanja, gledanja, razgovora, rješavanja problema, istraživanja, simulacija, izvođenje pokusa, zatim izmjenom nastavnih medija (tekst, računalni program, videoprezentacija) ili izmjene socijalnih oblika rada (rad u paru, grupni rad, razgovor u krugu). Blok nastava koja traje jedan dan ili više dana podrazumijeva i mogućnost povremene izmjene mjesta odvijanja nastavnih aktivnosti (učionica, dvorište, poligon, gradske prometnice, parkovi, priroda i sl.).

Ključne riječi: blok sat, blok nastava, obrazovanje odraslih, nastava po epohama, strukovno obrazovanje

Uvod

Didaktička rješenja pod nazivima “blok sat” (u novije vrijeme kao sinonim se koristi ‘dvostruki sat’), blok¹ seminar te blok nastava (Kühnemann und Lebuhn,

---

1 U hrvatskom jeziku izraz “blok” ima više značenja, ali osnovno se može svesti na sljedeće: čvrsta cjelina, cjelina spojenih dijelova, skupina ljudi i djelatnosti ujedinjenih kako bi se ostvarili određeni ciljevi (prema: Hrvatski enciklopedijski rječnik (Bež-Dog), 2004, Zagreb: Novi Liber, str. 44).

1978; Kuypers, 1975; Käser und Schläpfer, 1985; Pedagoški rečnik, 1967) uvode se u suvremenu nastavu radi prevladavanja nedostataka predmetno satnog sustava u kojem se svakih 45 minuta izmjenjuju nastavne aktivnosti učenika ili polaznika nekog oblika obrazovanja mladih ili odraslih. Bitno je obilježje takve nastave da trajanje pojedinih nastavnih epizoda (metodičkih scenarija) nije ograničeno na 45 minuta, već se zagovara trajanje tih aktivnosti od 90, 120, 180 ili više minuta. S tim u vezi govori se o dvosatnim, trosatnim ili višesatnim aktivnostima učenika ili polaznika.

Prednosti koje donosi takva organizacija obrazovnih, odnosno nastavnih aktivnosti, jesu veće mogućnosti sintetičkog obrađivanja nekih tema ili kontinuirano bavljenje nekim nastavnim projektima (Hämsel, 1997; Matijević, 2008; Bonz, 2009). Ovaj je oblik nastavnih aktivnosti posebno pogodan za učenike srednjih škola i polaznike raznih oblika obrazovanja odraslih. Duljina trajanja blok sata (blok-nastave) ne isključuje povremene odmore u trajanju od 5-15 ili više minuta, ali prekidanje rada radi takvih odmora ne mora pratiti tradicionalni 45 minutni nastavni sat.

Opredjeljenjem za organiziranje nastavnih aktivnosti u obliku blok sati smanjuje broj nastavnih predmeta tijekom jednog dana, odnosno smanjuje raspršenost pažnje učenika odnosno polaznika na više različitih, obično nepovezanih nastavnih predmeta i sadržaja.

Na početku ovog prikaza didaktičkog rješenja koje označavamo sintagmom „blok sat“ treba spomenuti da je među prvima tu ideju u školstvu zagovarao poznati antropozof i waldorfski pedagog Rudolf Steiner (više kod: Carlgren, 1991). On je, naime, među prvima kritizirao razredno-predmetno-satni sustav (napose od 1919. do 1925. godine kada je osnovao i vodio prvu waldorfsku školu), napose činjenicu da se učenici svakodnevno moraju baviti s nekoliko različitih i nepovezanih nastavnih sadržaja ili aktivnosti, koje često nemaju neku sadržajnu ili prirodnu logičku povezanost. Umjesto takvih didaktičkih rješenja koja su dominirala u svim školama (a i danas dominiraju u mnogim školama!) Rudolf Steiner je zagovarao (a i danas se u svim waldorfskim školama to prakticira) nastavu po epohama. Taj vid nastave podrazumijeva svakodnevno bavljenje određenom temom u vidu blok sati koji imaju trajanje od 90 do 120 minuta. Učenici se bave jednom temom u vidu epohalne nastave dvadeset do trideset nastavnih dana (4 do 6 tjedana), dok se cjelovito i temeljito ne prouči sadržaj neke šire teme ili nastavnog predmeta (nastavne cjeline). Naravno, tijekom trajanja takva blok sata izmjenjuju se raznovrsne aktivnosti učenika i nastavnika (pripovijedanje, crtanje, pisanje, razgovaranje, igranje, simulacije, proučavanje slučaja, promatranje prirodnih materijala, odlazak u prirodu i sl. Više kod: Bonz, 2009).

Zašto blok sat u organizaciji nastave?

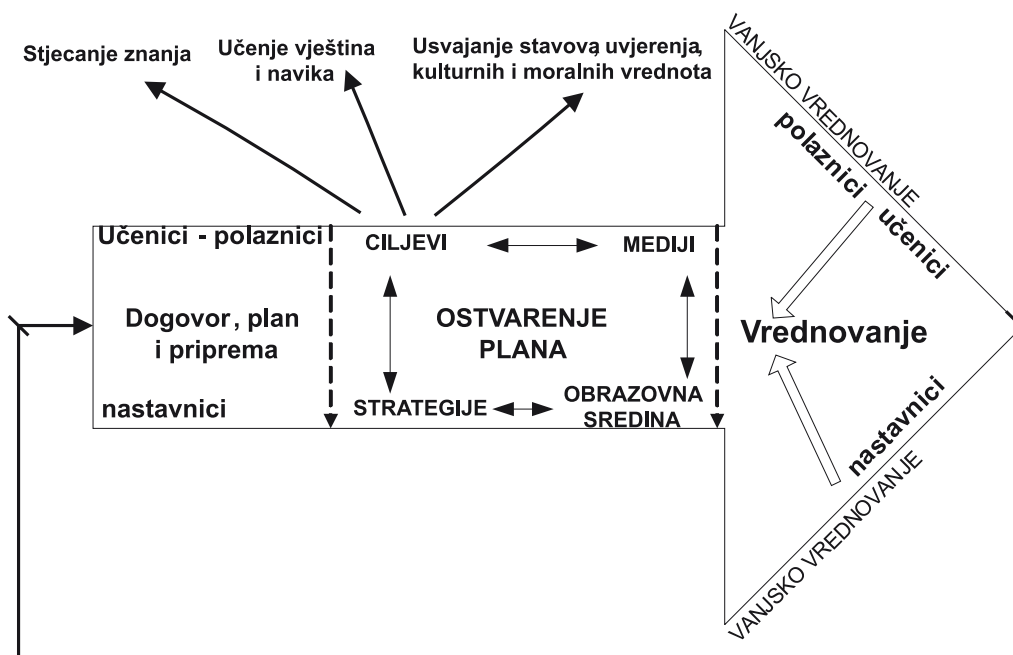
Postoji mnogo psiholoških, andragoških i didaktičkih razloga za organizaciju nastave u obliku blok sati. Već smo spomenuli one koje je uočio i isticao Rudolf

Steiner. Umjesto raspršenja pažnje polaznika ili učenika na pet ili više nastavnih sadržaja (predmeta) ovakvom nastavom njihova pažnja se može usmjeriti na dva ili čak samo jedan nastavni predmet odnosno područje tijekom jednog nastavnog dana. Polaznici se kontinuirano i koncentrirano bave samo jednim problemom odnosno jednom temom te se mogu tome posvetiti maksimalno i dovoljno koncentrirano. Radno ozračje u obrazovnoj grupi ili razrednom odjeljenju može se lakše kontrolirati i utjecati na optimalizaciju procesa učenja, napose s motrišta stjecanja socijalnih vještina ili drugih kompetencija koje su važne za timski rad.

Metodički i didaktički razlozi ogledaju se u većim mogućnostima nastavnika i polaznika za planiranje i ostvarivanje raznovrsnih aktivnosti koje su u funkciji ostvarivanja ciljeva određenog nastavnog programa. Glavno metodičko pravilo u ovakvoj nastavi treba biti primjerena odnosno optimalna izmjena aktivnosti učenika i nastavnika kako ne bi došlo do pojave zasićenosti i monotonije, a to je jedan od glavnih uzroka smanjenja motivacije, koncentracije i pažnje polaznika. Raznovrsnost odnosno raznolikost individualnih aktivnosti i uloga polaznika i nastavnika smanjuje mogućnost pojave zasićenosti i umora, a koji su glavni uzroci smanjenja motivacije, pažnje i ukupnih učinaka učenja i poučavanja.

Odrasle osobe i učenici srednje škole, lakše od djece u doba srednjeg djetinjstva mogu podnijeti dugotrajnije bavljenje istim nastavnim područjem odnosno istim nastavnim predmetom. To ipak ne znači da se ne mora uvažavati određena didaktička načela i pravila kako bi se postigli optimalni rezultati učenja i poučavanja.

Ako i ovdje pođemo od pretpostavke da je nastava složen proces u kojem zajednički sudjeluju učenici i polaznici, onda možemo pretpostaviti da je za taj zajednički

Slika 1: Globalna struktura nastavnog procesa

rad važno da se oni dogovore i planiraju svoje aktivnosti, da surađuju u ostvarivanju plana, te da zajednički kritički razmotre (evaluiraju) svaki segment tog zajedničkog rada (vidi sliku 1).

Učenje podrazumijeva individualnu aktivnost svakog pojedinca, ali taj pojam i proces implicira i socijalnu dimenziju: uči se radi uspješnog sudjelovanja u brojnim socijalnim aktivnostima, a takvih je u životu i radnom procesu mnogo. Zato učenje, osim brojnih drugih kompetencija, podrazumijeva i stjecanje socijalnih vještina te suradničkih kvaliteta što zahtijeva specifična didaktička rješenja i metodičke scenarije (Matijević, 2000). Blok sat kao didaktički oblik organizacije učenja i poučavanja donosi stanovite prednosti u odnosu na klasični predmetno-satni sustav koji podrazumijeva izmjenu nastavnih predmeta svakih 45 minuta (vidjeti još: Maršić, 2005).

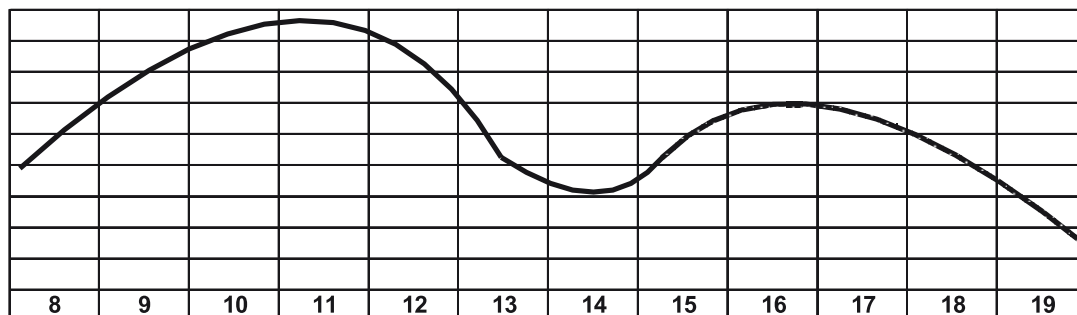
Neke metodičke preporuke i pravila

Uvažavajući iskustvo i mentalnu kondiciju s odraslim polaznicima moguće je kombinirati razne izvedbene varijante rasporeda nastavnih sati i aktivnosti. Na toj listi didaktičkih oblika rada dvostruki sat, odnosno blok sat u trajanju od 90 do 120 minuta je, kako je rečeno, dosta pogodan i poželjan.

Najmanje poželjna varijanta dvostrukog, odnosno blok sata je spajanje dvaju klasičnih nastavnih ("jednostrukih") sati s dvije potpuno nezavisne teme odnosno nastavne jedinice. Jedino što se time dobije jeste manji gubitak vremena zbog odlaska polaznika na zasluženi odmor od 5 minuta. Ako će se dogoditi predavanje jednog nastavnika o jednoj temi u vidu monologa pred skupinom polaznika, onda je to didaktički lošija varijanta od svakog "jednostrukog" četrdesetpet minutnog nastavnog sata. To bi stvarno trebao biti izuzetno atraktivan predavač i zanimljive teme da zadrži pozornost slušatelja 90 minuta. Ako se ništa drugo ne mijenja tijekom tako jednolične devedesetominutne aktivnosti onda i stanika od pet minuta daje šansu za povećanje koncentracije i motivacije slušatelja.

Didaktički opravdanije varijante blok sata (dvostruki sat) mogao bi biti posvećen jednoj temi uz više različitih aktivnosti s različitim trajanjem (slušanje, razgovor, postavljanje pitanja, grupni rad, rad u parovima i sl.; više u: Bonz, 2009). U novije vrijeme dvostruki sat je u obrazovanju odraslih sve češće posvećen andragoškim (didaktičkim, metodičkim) radionicama s trajanjem od 90 do 100 minuta. Didaktička radionica podrazumijeva metodički osmišljenu više raznovrsnih aktivnosti obično tijekom devedeset ili više minuta (ponekad čak i 4 do 5 nastavnih sati!). Pritom se misli na izmjenu didaktičkih strategija (npr. učenje istraživanjem ili rješavanjem problema, učenje proučavanjem slučajeva, projektno učenje) te osmišljenu izmjenu socijalnih oblika rada (od razgovora u krugu, do individualnog rada, rada u parovima ili rada u grupama od 3 do 5 polaznika).

U svemu tome važno je da se smanji dominantna uloga nastavnikova predavanja ili poučavanja, a poveća vrijeme u kojem su polaznici aktivniji od nastavnika.

Slika 2: Dnevni bioritam i spremnost za nastavne aktivnosti (prilagođeno prema: Poljak, 1970, str. 173)

Umjesto nastave usmjerene na nastavnika treba prednost dati nastavi usmjerenoj na polaznike (učenike). To traži promjene u uređenju i opremanju obrazovne sredine. Umjesto učionice koja je uređena za predavaonicu (za frontalnu nastavu) poželjnije su i didaktički prihvatljivije dvorane s namještajem i opremom koji se lako mogu prilagoditi spomenutim socijalnim radnim oblicima i didaktičkim strategijama. Naravno, opremu i medije u takvoj učionici uvjetuju, prije svega, ciljevi nastave, priroda nastavnih sadržaja i aktivnosti te prethodna iskustva, predznanje i mentalna kondicija polaznika.

Ako se već u nekom programu obrazovanja odraslih dio kurikulumskih ciljeva ostvaruje u vidu nastave koja je usmjerena na nastavnika (predavačko-prikazivačka nastava) može se preporučiti da se tijekom devedesetominutnog trajanja blok sata nastavnikovo izlaganje prekine nekom kraćom aktivnošću polaznika. To može biti postavljanje pitanja od strane polaznika, razgovor u paru, čitanje nekog kraćeg teksta, i sl. Na početku predavačke aktivnosti nastavnika polaznici mogu postaviti po jedno pitanje na listiće koje je nastavnik podijelio, a koje ima veze s temom o kojoj nastavnik planira govoriti. Nastavnik može odmah započeti svoje izlaganje odgovorom na tri slučajno odabrana pitanja, a zatim nastaviti izlaganje prema planu koji je unaprijed pripremio. Na kraju predavanja, ako ostane vremena (a dobro je planirati da ostane!) nastavnik može opet prolistati sva pitanja i na najzanimljivija odgovoriti kratko s jednom ili dvije rečenice. Na taj će način zadovoljiti znatiželju polaznika. Neko od zanimljivih pitanja može ostaviti polaznicima da u izvannastavnom vremenu pokušaju samostalno pronaći odgovor pretražujući neke baze na Internetu ili proučavajući literaturu. Polaznicima se, zatim, može dati da samostalno ili u parovima pročitaju neki kratki tekst (ne veći od jedne stranice) o kojem trebaju pripremiti ili osobni komentar ili postaviti neko problemsko pitanje. Polaznici imaju potrebu komunicirati pa nastavnik može postaviti jedno pitanje na koje polaznici mogu pokušati u parovima razgovarati i pripremiti svoje mišljene ili odgovor. Naravno, nastavnik nema vremena saslušati sve moguće odgovore, ali može ponuditi da oni polaznici koji misle da imaju zanimljivo mišljenje ili odgovor to glasnu kažu svima, ili nastavnik može metodom slučajnih brojeva prozvati neke polaznike ili

Slika 3: Tjedni bioritam polaznika i spremnost za nastavne aktivnosti (prilagođeno prema Bujas, 1968. i Poljak, 1970.)

zamoliti neke od njih da se dobrovoljno jave. Na taj način, nekoliko puta tijekom devedesetominutnog druženja nastavnik mijenja uloge polaznika od slušača u aktivnog subjekta koji treba čitati, razgovarati, rješavati probleme, odgovarati na pitanja, razmišljati, zamišljati itd.

Blok sat se često javlja u praksi osposobljavanja vozača motornih vozila. To didaktičko rješenje dominira u dijelu toga programa koji se odnosi na usvajanje znanja o propisima i sigurnosti u prometu, ali i u ostvarivanju programa stjecanja praktičnih vještina upravljanja motornim vozilom. U oba slučaja ovo didaktičko rješenje ima smisla ukoliko se uvažavaju prethodne preporuke. Ako se uvažavaju spoznaje o stjecanju motoričkih vještina u ovom bi slučaju trebalo izbjegavati blok sat tijekom prve polovine ostvarivanja programa vježbanja tih vještina jer zasićenost vježbanjem dostiže ponekad gornju granicu već i tijekom prvih 40 minuta vježbanja! To se također događa pri stjecanju vještine pisanja na računalnoj tipkovnici odnosno stroju za pisanje.

Zaključak

Treba na kraju podsjetiti da će izbor blok sata ili blok nastave kao didaktičkog rješenja ovisiti i o prirodi ciljeva i sadržaja nekog nastavnog kurikuluma, o dobu dana ili tjedna kada je planirana nastavna aktivnost (Slika 2 i Slika 3), zatim o drugim obvezama koje polaznici pored nastave imaju (Poljak, 1960; Bujas, 1968). Ako je npr. glavni cilj nekog obrazovnog kurikuluma stjecanje nekih kompetencija vježbanjem, onda je trajanje zajedničke aktivnosti nastavnika s polaznicima uvjetovano prirodom i radnji koje treba vježbati. Naime, zakonitosti stjecanja vještina uvjetuju trajanje i načine organiziranja aktivnosti polaznika (npr. kod vježbanja uporabe određenih računalnih alata i programa, kod vježbanja upravljanja motornim vozilom, kod vježbi koje trebaju pridonijeti stjecanju socijalnih vještina itd.).

Blok sat kao didaktičko rješenje je dosta prisutan u teorijskoj nastavi za stjecanje licencije za upravljanje motornim vozilom, zatim u informatičkim školama za

stjecanje kompetencija važnih za korištenje inforamtičkih alata i programa te u svim vrstama strukovnih škola koje pohađaju odrasli polaznici radi stjecanja dodatnih kvalifikacija ili prekvalifikacija.

Blok seminar ili blok nastava su, dakle, andragoški poželjna rješenja koja omogućuju, više od klasičnog predmetno-satnog sustava, uvažavanje posebnosti koje prate život, rad i učenje odraslih polaznika.

LITERATURA

- Bonz, B. (2009), *Methodik: Lern-Arrangements in der Berufsbildung*. Baltmannsweiler: Schneider Verlag Hohengehren.
- Bujas, Z. (1968), *Osnove psihofiziologije rada*. Zagreb: Akademija znanosti i umjetnosti.
- Carlgren, F. (1991), *Odgoj ka slobodi: Pedagogija Rudolfa Steinera*. Zagreb: Društvo za waldorfsku pedagogiju.
- Käser, H. und Schläpfer, M. (1985), *Blockunterricht und Koordination in der Berufsbildung*. Frankfurt am Main: Sauerländer.
- Kühnemann, K. und Lebuhn, U. (1978), *Blockunterricht in Berufsschulen*. Stuttgart: Klett.
- Kuypers, W. H. (1975), *Unterricht mit Erwachsenen: Planung und Durchführung*. Stuttgart: Klett.
- Hämsel, D. (Hrsg.) (1997), *Handbuch Projektunterricht*. Weinheim: Beltz.
- Maršić, I. (2005), Blok – satovi u školi. *Školski vjesnik*, Vol. 54, No 3-4, str. 279-286.
- Matijević, M. (2000), *Učiti po dogovoru: Uvod u tehnologiju obrazovanja odraslih*. Zagreb: CDO Birotehnika.
- Matijević, M. (2008), Projektno učenje i nastava. U: *Nastavnički suputnik* (Ur. B. Drandić), Zagreb: Znamen, str. 188-225.
- *** Pedagoški rečnik (1967). Beograd: Zavod za izdavanje udžbenika.
- Poljak, V. (1960), *Raspored sati u suvremenoj školi*. Zagreb: Školska knjiga.
- Schaub, H. und Zenke, K. G. (2007), *Wörterbuch Pädagogik*. München: DTV.

DOUBLE PERIOD AND BLOCK LESSONS IN ADULT EDUCATION

Milan Matijević i Diana Radovanović

Summary – *There are many reasons for organizing youth and adult education in a form of double period, block seminar or block lessons (longer periods of learning one subject). Double period can last for 90, 120, or 180 minutes, block seminar or block lessons can last from 6 to 8 regular school lessons or even a few days.*

Reasons for choosing this form of actualizing can be based in the understanding that adults are able to spend more time doing the same activity, and knowing that it is difficult to concentrate and pay attention to many different and diverse contents or activities which alternate every 45 minutes.

The basic didactical and methodical rule which should be taken into a consideration while organizing these forms of educational activities is optimal and appropriate alteration of activities, attendants (students) and teachers as well as the teaching media and methodical scenarios. From the didactical and psychological point of view it is desirable to change student activity every 20 to 30 minutes (listening, watching, talking, problem solving, research, simulation, experiment) and alteration of teaching media (text, computer programmes, video presentation) or alteration of social forms of working (pair work, group work, talking in a circle). Block lessons lasting for a day or longer includes occasional alteration in the place of where activities are held (in the classroom, school yard, polygon, streets, parks, nature and so on).

Key words: *double period, block lesson, adult education, epochal instruction, vocational education*

Metodički scenarij za nastavni blok sat 1

(vremensko trajanje 90 minuta)

Škola:		
Nastavnik:	Razred: NN	Datum:
Nastavni predmet:	MARKETING	
Nastavna jedinica:	Vizualni identitet tvrtke	
Ishodi učenja:	<ul style="list-style-type: none"> ▪ uočavanje imenovanje obilježja modernog i estetski poželjnog vizualnog identiteta tvrtke ▪ senzibiliziranje polaznika za važnost vizualnog identiteta tvrtke u poslovanju i komuniciranju s korisnicima njihovih usluga ▪ prepoznavanje pravila kvalitetnih i estetski poželjnih rješenja ▪ razvijanje kritičnosti prema vizualnim rješenjima koja se mogu vidjeti po gradu gdje polaznici žive ili gdje često odlaze ▪ poticanje na suradničko ponašanje i djelovanje kao važnoj osobnoj kvaliteti u poslovnom svijetu 	
Ključni pojmovi:	Marketing, vizualni identitet, dizajn	
Nastavni mediji i pomagala:	Grafoskop/ploča/računalo/PC projektor	

NASTAVNE METODE ILI STRATEGIJE		OBLICI NASTAVNOG RADA
<ul style="list-style-type: none"> ➤ usmeno izlaganje ➤ razgovor ➤ praktični rad 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ demonstracija ➤ pisanje ➤ čitanje i rad s tekstom ➤ istraživački rad ➤ projektno učenje 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ <u>frontalni rad</u> ➤ <u>individualni rad</u> ➤ <u>radu skupinama / grupni rad</u> ➤ rad u paru ➤ radionica

ETAPA blok sata	SADRŽAJ RADA (artikulacija nastavnih aktivnosti)	aktivnosti za polaznike	vrijeme u min.
UVODNI DIO	<p>Uvod, motivacija</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Sjedeći u krugu polaznici razgovaraju (slobodni razgovor) o tome kako vlasnici raznih tvrtki nastoje privući njihovu pozornost u gradu. <p>Iznošenje plana</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Nastavnik usmeno najavi ciljeve ovog dvosata: Upoznavanje važnosti vizualnog identiteta tvrtke za poslovno komuniciranje, te analiza stanja u njihovom gradu. ▪ Nakon toga nastavnik ili nastavnica će objasniti i obaviti dogovor o načinu rada. Najavljeni cilj će biti ostvaren dijelom u učionici, a dijelom na ulicama u blizini škole. Dio aktivnosti će biti ostvaren radom u manjim grupama, a dio zajedničkim radom obrazovne grupe. 	<p>razgovor</p> <p>opisivanje</p> <p>dogovaranje</p> <p>slušanje</p>	15

<p>UVODNI DIO</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Svaki član grupe će imati određeno zaduženje: koordinator aktivnosti (član grupe čiji je rođendan najbliži danu kada se nastavna aktivnost događa; taj član grupe je dužan tijekom aktivnosti izvan učionice domisliti originalno ime za svoju grupu, te saznati čime se članovi grupe bave u slobodno vrijeme.), snimatelj (osoba koja ima kvalitetan mobilni telefon), zapisničar (član grupe koji mora ponijeti papir i pribor za pisanje), glasnogovornik ili glasnogovornica (osoba koja će ostalim članovima razreda (obrazovne grupe) po povratku u učionicu prikazati zajednička otkrića i zaključke. <p>Priprema (materijalna i organizacijska)</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Prije odlaska iz učionice nastavnik će odrediti radne oznake grupe slovima A, B, C itd., te odrediti dio grada (određena ulica, dio trga, jedna strana neke ulice u kojoj se nalaze poslovni prostori, uredi, trgovine, uslužne radnje, sjedišta tvrtki i sl.) <p><i>* Napomena o podjeli polaznika na grupe:</i> Četiri (peti ili šest – ovisno o tome koliko ima polaznika u jednoj obrazovnoj grupi) atraktivne slike iz starih kalendara ili 4 lista papira formata A4 različitih boja se izreže na četiri dijela. Tako se dobije 16 dijelova (ili više) koji se temeljito izmiješaju i podijele polaznicima. Polaznici nastoje u učionici pronaći vlasnike drugih dijelova iste slike ili istog lista papira u boji. Tako su složene grupe od polaznika koji se obično ne druže svakodnevno u izvannastavno vrijeme ili izvan škole.</p>	<p>razgovor</p> <p>dogovaranje</p> <p>slušanje</p>	
<p>SREDIŠNJI DIO</p>	<p>Realizacija plana (upoznavanje novih nastavnih sadržaja)</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Grupe odlaze na izvršenje zadataka izvan učionice. ▪ Nastavnik ostaje u školi ili učionici pripremajući se za završni dio blok sata (npr. priprema računala i projektor za prezentaciju pronađenih podataka ili zapisanih ideja, ili priprema plakate za prezentiranje grupnih uradaka). ▪ Nakon radne šetnje i izvršavanja zadataka polaznici se vraćaju u učionicu. ▪ Polaznici pripremaju prikupljene materijale za prezentaciju prebacivanjem iz mobitela u računalo ili izradom skica za plakat. 	<p>promatranje</p> <p>opisivanje</p> <p>razgovor</p> <p>pisanje</p> <p>fotografiranje</p> <p>zaključivanje</p> <p>prezentiranje</p>	<p>30</p> <p>15</p>

<p>SREDIŠNJI DIO</p>	<p>Prezentacija učinjenog</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Svaki koordinator grupe će kazati ime za svoju grupu i predstaviti članove tako da kaže njihova imena i hobije (aktivnosti kojima se rado bave u izvanradno i izvanškolsko vrijeme). Zatim će glasnogovornik/glasnogovornica odgovoriti na radna pitanja (zadatke): <ol style="list-style-type: none"> 1. Izaberite i prikažite primjer uspješne vizualne prezentacije koju ste pronašli u gradu (tko, gdje, zašto i sl.)! 2. Izaberite i prikažite primjer loše vizualne prezentacije neke tvrtke na prostoru koji ste pregledavali i proučavali (tko, kako, zašto)! 3. Kažite svoje preporuke i savjete nekome tko je upravo u fazi traženja imena i vizualnog identiteta za svoju novu tvrtku! 	<p>prezentiranje</p> <p>razgovor</p> <p>promatranje</p> <p>opisivanje</p> <p>pisanje</p> <p>zaključivanje</p>	<p>20</p>
<p>ZAVRŠNI DIO</p>	<p>Sinteza, donošenje zaključaka</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Svi polaznici sjede u krugu, a nastavnik potiče na razgovor koji rezultira listom pravila i preporuka kojih bi se trebalo pridržavati pri izboru imena i vizualnog identiteta tvrtke. Ta se pravila mogu napisati na ploču ili bilo koji drugi način koji se koristi za prezentacije u učionici. <p>Završni dogovor o daljnjem radu</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ najava okvirnog plana sljedećeg susreta ili aktivnosti ▪ dogovor s polaznicima o sljedećem susretu 	<p>razgovor</p> <p>zaključivanje</p> <p>slušanje</p> <p>dogovaranje</p>	<p>10</p>

Metodički scenarij za nastavni blok sat 2

(vremensko trajanje 90 minuta)

Škola:	Pučko otvoreno učilište Zagreb	
Nastavnik: NN	Razred: 4	Datum: 06.12.2008. god.
Nastavni predmet:	KRIMINALISTIKA	Tema: Osobni opis
Nastavna jedinica:	Kriminalistička registracija i identifikacija	
Ishodi učenja:	<ul style="list-style-type: none"> ▪ objasniti i opisati pojam osobnog opisa te njegove važnosti u potražnoj djelatnosti glede počinitelja kaznenog djela ▪ odrediti karakteristike važne za registraciju i identifikaciju tražene osobe, kako sa statičkog tako i s dinamičkog motrišta ▪ imenovati, upoznat, analizirati i primijeniti pismena koja pišemo u svezi registracije i identifikacije osobe 	
Ključni pojmovi:	Osobni opis Dinamička i statička dimenzija osobnog opisa Faze registriranja osobnog opisa Izvješće o osobnom opisu	
Nastavni mediji i pomagala:	Grafoskop/ploča/udžbenik/laptop/model/	

NASTAVNE METODE ILI STRATEGIJE		OBLICI NASTAVNOG RADA
<ul style="list-style-type: none"> ➤ usmeno izlaganje ➤ razgovor ➤ praktični rad 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ demonstracija ➤ pisanje ➤ čitanje i rad s tekstem ➤ istraživački rad ➤ projektno učenje 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ <u>frontalni rad</u> ➤ <u>individualni rad</u> ➤ <u>radu skupinama / grupni rad</u> ➤ rad u paru ➤ radionica

Sažetak sadržaja učenja ili opis aktivnosti:

Osobni opis je u stvari opisana slika riječima neke osobe, koja ima svoju statičku i dinamičku dimenziju. Dinamička dimenzija osobnog opisa obuhvaća: gestikulaciju, mimiku, tikove, držanje tijela, način hoda, govor i sl., (osoba u pokretu). Sa statičkog motrišta osobni opis je: kompleks vanjskih obilježja vanjštine čovjeka kao i kompleks anatomskih-morfoloških obilježja čovjeka (čovjek u mirovanju).

Nakon obrade jednog dijela teme (osobni opis s dinamičkog motrišta) polaznike podijelimo u pet grupa po četiri polaznika, upoznajemo ih sa zadatkom vježbe te s njihovim obvezama glede osobe "X". Upućujemo ih na metodiku i taktiku uočavanja dinamičkih dimenzija osobnog opisa.

Da bi se napravio kvalitetan osobni opis, potrebno je znati a) što i kako opisivati, b) redoslijed opisivanja, c) naziv pojedinih dijelova tijela, kao i dobro zapažanje, lica sprijeda, opisa glave i očiju kao i obrva. Po završetku obrade ovog dijela teme polaznike upoznajemo da će se pojaviti osoba "Y" koja će se u učionici zadržati oko 3 minute. Njihova zadaća je da pokušaju uočiti što više obilježja glave i lica te da iste karakteristike napišu na obrazac svako za sebe, a nakon toga da svaka grupa sastavi jedan opis glave i lica osobe "Y", nakon čega će jedan iz grupe prezentirati ostalima zapažanje grupe.

Za dobar osobni opis potrebno je znati uočiti karakteristike nosa glede njegove baze, hrbata i korijena nosa. Također je veoma bitno znati uočiti karakteristike uha kako njegov oblik tako položaja uške i ušne resice. Po završetku obrade ovog dijela teme polaznike podijelimo u dvije grupe. Grupa "A" ima zadaću da kod osobe "Q" (koja će ući u razred i zadržati se 3 minute) uočava i zabilježi karakteristike nosa, dok grupa "B" ima zadaću da kod osobe "Q" uočavaju karakteristike uha. Svaka grupa sastavlja jedinstveni opis sa svim karakteristikama.

ETAPA blok sata	SADRŽAJ RADA (artikulacija nastavnih aktivnosti)	aktivnosti za polaznike	vrijeme u min.
UVODNI DIO	<p>Uvod Razgovorom polaznike u poznati s nastavnom temom koju ćemo učiti, vježbama koje ćemo izvoditi, koja je njihova uloga u vježbama i na što moraju obraćati pozornost, brojem nastavnih sati, potrebnom literaturom, te kako će biti postavljena ispitna pitanja iz ove teme.</p> <p>Motivacija Polaznike potičem na usmeno opisivanje osobe s fotografije (na slajdu) u nekoliko rečenica. Uspoređujemo dva različita opisa iste osobe te zaključujemo o odrednicama koje su dvije različite osobe pratile i potrebi određivanja dimenzije praćenja.</p> <p>Iznošenje plana Usmeno i pisano (uz slajd) 1. Što je osobni opis 2. Dinamička i statička dimenzija osobnog opisa 3. Što i kako opisivati u osobnom opisu</p>	<p>razgovor</p> <p>promatranje</p> <p>opisivanje</p> <p>zaključivanje</p>	10
SREDIŠNJI DIO	<p>Spoznaja novih nastavnih sadržaja Analiza: Razgovorom s polaznicima uz modele (polaznike koje smo zamolili za suradnju) upoznajemo odrednice koje pratimo kod osobnog opisa (isto je popraćeno i slajdovima):</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ usmeno određujemo pojam i dimenzije osobnog opisa ▪ demonstracija: ulazak modela X koji razgovara s nastavnikom (zadržava se u učionici 3 min) te potom polaznici pisano sastavljaju opis s dinamičkog motrišta ▪ uspoređivanje opisa i zaključivanje o njihovoj kakvoći i preciznosti ▪ obraćamo pozornost na redoslijed opisivanih kategorija osobnog opisa, stas te što konkretno opisujemo kod glave (lice sprijeda, čeonosni profil, obrve, kosa, čelo) ▪ nastavnik upućuje na odrednice koje pratimo kod opisivanja očiju: položaj, boja, osobitosti ▪ demonstracija: ulazak modela Y koji se zadržava u učionici ▪ obraćanje pozornosti na odrednice praćenja te opis nosa: hrbat, baza i korijen nosa ▪ opisivanje i uspoređivanje opisa uha: oblik uške, položaj uške te osobitosti ušne resice. 	<p>razgovor</p> <p>promatranje</p> <p>opisivanje</p> <p>pisanje</p> <p>zaključivanje</p> <p>demonstracija</p>	<p>15</p> <p>3</p> <p>10</p> <p>15</p> <p>10</p>

<p>SREDIŠNJI DIO</p>	<p>Sinteza:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ usmeno ponavljamo odrednice praćenja i opisivanja osobnog opisa <p>Vježbanje:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ polaznici će na osnovu prethodno spoznatih nastavnih sadržaja i modela Q skupnim radom opisivati dijelove osobnog opisa modela: ▪ podjela u skupine prema boji papirićima različitih boja, organiziranje radnih mjesta ▪ usmeno objašnjenje zadatka: grupa "A" ima zadaću da kod osobe "Q" uočava i zabilježi karakteristike nosa, dok grupa "B" ima zadaću da kod osobe "Q" uočavaju karakteristike uha. Svaka grupa sastavlja jedinstveni opis sa svim karakteristikama. ▪ demonstracija: ulazak modela Q koji se kratko zadržava u učionici (3 min) ▪ skupni rad uz pomoć nastavnika: svaka grupa sastavlja jedinstveni opis sa svim karakteristikama ▪ izvještaj, prezentacija učinjenog i komentiranje 	<p>razgovor</p> <p>promatranje</p> <p>opisivanje</p> <p>pisanje</p> <p>zaključivanje</p> <p>demonstracija</p>	<p>5</p> <p>2</p> <p>3</p> <p>3</p> <p>7</p>
<p>ZAVRŠNI DIO</p>	<p>Vrednovanje (evaluacija) nastavnog procesa</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ usmenim osvrtom na usporedbu izrađenih osobnih opisa po modelima X, Y i Q uspoređujemo učinjeno i sistematiziramo <p>Završni dogovor o daljnjem radu</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ najava okvirnog plana sljedećeg susreta ili aktivnosti ▪ dogovor s polaznicima o sljedećem susretu 	<p>razgovor</p> <p>zaključivanje</p>	<p>4</p> <p>5</p>